

cosa permet oferir al lector una imatge completa de la història, evolució, usos i estructura interna dels dialectes catalans.

En definitiva, es tracta d'un manual que necessitàvem per facilitar l'accés internacional a la descripció, l'anàlisi i l'estat de la llengua catalana. L'obra és, doncs, una eina de consulta essencial per a estudiants, professionals de la llengua, investigadors i especialistes d'altres llengües que vulguin conèixer la nostra.

BIBLIOGRAFIA

MALLAFRÉ (2009): Joaquim Mallafre, «Traduccions del català avui. Dades i reflexions», dins Kálmán Faluba i Ildikó Szijj (eds.), *Actes del Catorzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, vol. 1, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, ps. 15-36.

La difusió de la normativa als mitjans de comunicació

MARC GUEVARA CLARAMUNT

Universitat Autònoma de Barcelona

marc.guevara@uab.cat

1. D. A. (2018): Diversos autors, *L'extensió social de la normativa als mitjans de comunicació*, Daniel Casals, Mar Massanell i Mila Segarra (eds.), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; «Biblioteca Milà i Fontanals» 64.
2. D. A. (2020): Diversos autors, *La premsa, la ràdio i la televisió com a agents difusors de coneixements lingüístics*, Daniel Casals, Mar Massanell, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; «Biblioteca Milà i Fontanals» 67.

En el procés d'estandardització de qualsevol llengua, una fase fonamental és l'extensió de l'ús i el coneixement, perquè la societat que la parla faci servir el model lingüístic que sorgeix de la codificació, feta per experts gramàtics. En una llengua com la catalana, que malauradament avui dia encara es troba en una situació de minorització i subordinació, per causa de factors molt complexos, però sobretot desencadenada per les diferents vicissituds històriques (principalment una dictadura de quaranta anys), encara és més crucial aquesta difusió de l'ús. En efecte, els mitjans de comunicació són un bon espai per dur a terme aquesta tasca, perquè tenen un abast social molt ampli i han esdevingut models i referents lingüístics. En el cas català, a més, hi ha hagut força personatges que s'han preocupat per difondre un model de llengua adient i han aprofitat l'espai comunicatiu (ràdio, premsa i televisió) per fer-ho.

És justament d'aquesta qüestió que tracten els dos volums que ens ocupen, que són un recull de capítols que es dediquen principalment a analitzar seccions de llengua difosos pels mitjans de comunicació. És destacable que un punt fort d'aquestes publicacions és que ofereixen una panoràmica històrica molt àmplia d'aquesta difusió de continguts lingüístics als mèdia, atès que es parla tant d'articles escrits a finals del segle XIX i principis del següent com de l'etapa prefranquista (de les dues repúbliques), de la dictadura de Franco, de la Transició i del període democràtic. Aquesta cura en la selecció dels textos, executada per Daniel Casals, Mar Massanell i Mila Segarra (aquesta darrera al primer volum i prou), dona un valor afegit a la qüestió —interessant per si sola—, per tal com permet tenir una visió global de la situació de la llengua en diferents períodes històrics determinants.

El primer volum, *Extensió social de la normativa als mitjans de comunicació*, repassa la qüestió per mitjà de dos capítols introductoris i sis sobre diferents seccions de divulgació de la llengua als mitjans de comunicació, que representen molt bé els diferents períodes de la història del segle XX, tal com hem destacat. El pròleg és escrit per Maria Teresa Cabré i Castellví, presidenta en el moment de la publicació (2018) de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. A continuació, també trobem una presentació de l'obra dels tres editors.

Del primer capítol introductor, n'és autor Josep Gifreu, i s'anomena «Centralitat i responsabilitat dels mèdia en la fixació i la difusió de la llengua comuna». Es tracta d'un repàs breu però ben condensat i representatiu dels Països Catalans de la situació actual del català als mitjans de comunicació. Aquest autor també ofereix unes consideracions sobre el model de llengua difós, parla sobre la funció «productiva» dels mèdia i acaba amb una proposta molt valuosa que anomena el «quadrat d'or» del català per als mèdia. Daniel Casals, al segon capítol introductor, «Tradicició en l'extensió social de la llengua des dels mèdia», ofereix una panoràmica de la presència d'espais de llengua als mitjans de comunicació catalans, que l'autor considera que ha estat ben extensa.

El primer període representat als capítols monogràfics és el prefranquista. L'un és obra de Joan A. Argenter, que parla de les «Converses filològiques» de Pompeu Fabra a *La Publicitat* entre 1919 i 1928, és a dir, del temps que va de la Mancomunitat de Catalunya a la Dictadura de Primo de Rivera. Aquest treball posa el focus en el component periodístic del conegut llegat de l'artífex de la gramàtica catalana. L'altre capítol, de Georgina Jordana, analitza els articles d'opinió del polifacètic Cèsar August Jordana a *L'Opinió* del 1932 i 1933, durant la Segona República.

El segon bloc és el del franquisme, compost de dos capítols que tracten sobre la mateixa qüestió: els «Aclariments lingüístics». El primer, de Daniel Casals i Neus Faura, s'emmarca en la primera etapa d'aquesta secció (entre el 1966 i 1967), obra de Josep Ibàñez Senserrich, publicada al setmanari *Tele/estel*. Els autors fan una anàlisi molt aprofundida sobre el contingut dels textos, el context històric i la manera d'interactuar amb el públic que tenia l'autor, que sens dubte era un valor

afegit perquè contribuïa encara més en la divulgació de la normativa catalana en un moment en què l'ús de la llengua estava molt restringit. El segon capítol és obra del mateix autor de la secció en la segona etapa, Albert Jané, que va del 1967 al 1970. No cal dir que el fet que sigui escrit pel mateix Jané li dona molt valor perquè la seva visió és molt il·lustrativa i fidedigna.

Del període de la transició tenim el capítol d'Emili Casanova sobre la secció «Qüestions de llengua», del programa «De Dalt a Baix» de Ràdio Peninsular de València, emès des del 1974 fins al 1985, que va tenir el gran repte de recuperar l'ús del valencià després d'un període fosc per a la llengua. Per acabar, de l'etapa de la democràcia, trobem un capítol sobre la columna «Etcètera», publicada actualment al diari *Avui* en versió també digital. Cal remarcar, a més, que l'autora del capítol és també la de la secció, Núria Puyuelo.

El segon volum, *La premsa, la ràdio i la televisió com a agents difusors de coneixements lingüístics*, també prologat per M. Teresa Cabré Castellví, conté una presentació dels editors i està compost per nou capítols. El primer, que és un capítol marc, és de Josep Maria Figueres i Artigues (UAB) i parla d'«El periodisme en la defensa de la llengua catalana» a partir de diversos articles periodístics publicats per Valentí Almirall, Enric Prat de la Riba i Antoni Rovira i Virgili en un període de cinquanta anys entre els segles XIX i XX.

De capítols monogràfics sobre seccions regulars als mitjans de comunicació catalans en tenim set, ordenats cronològicament. Al segon capítol Rosa Calafat Vila (UIB) i Daniel Casals (UAB) repassen l'obra de Francesc de Borja Moll publicada entre el 1962 i 1965, en ple franquisme, al diari *El Correo Catalán*. També del període del franquisme, el tercer capítol, escrit per Josep Daniel Climent (IES Cid, UOC), se centra en l'obra d'Enric Valor divulgada durant els anys seixanta per nombroses publicacions del País Valencià: «Cuestiones lexicogràficas valencianas» (1960) per al diari *Levante*, «Lecciones de valenciano. Parlem bé» (1962-1964), «Gramàtica elemental per a valencians» (1964) i «Vocabularios» (1964-1965) al periòdic *Jornada*, i «Millorem el llenguatge» (1969-1970) al butlletí *Gorg*.

Sobre el període de la transició tenim tres capítols. D'una banda, Emili Casanova (UV i AVL) repassa les publicacions de Vicent Escrivà del 1975 al 1976 al diari valencià *Las provincias*, sobre «Els xiquets i la llengua», el primer curs de valencià als mitjans de comunicació, una fita històrica per la recuperació de la llengua en l'educació. Al cinquè capítol també Daniel Casals es fixa en les contribucions d'Albert Jané a la columna «El llenguatge» entre el 1976 i el 1985 al diari *Avui*, uns textos que han donat lloc a diverses publicacions de consulta obligada per a qualsevol lingüista. Al sisè, Amanda Ulldemolins (Georgetown University i The Catholic University of America) parla sobre la columna «Català per a tot-hom», publicada entre el 1979 i el 1981 a la capçalera *Alcanar*, i que tenia l'objectiu d'alfabetitzar una població que havia estudiat en castellà i prou. Cal destacar també que aquests textos van contribuir a catalanitzar la revista, atès que fins a la data només es publicava en castellà.

Finalment, de l'etapa democràtica hi ha dos capítols. El setè és obra d'Oriol Camps (IEC), que havia estat responsable de la Unitat d'Assessorament Lingüístic de Catalunya Ràdio i assessor lingüístic de la CCMA. L'autor presenta la secció «Parlem del català», que ell mateix va conduir i dirigir a la ràdio esmentada entre el 1990 i 1997. Al vuitè capítol, Enric Gomà, escriptor, guionista i divulgador lingüístic, es fixa en un programa que ell mateix va dirigir a Televisió de Catalunya entre el 2012 i 2013, *Català a l'atac*. Així doncs, aquests dos treballs ens parlen des d'una òptica molt personal de dues seccions de llengua recents i de molt d'èxit a la ràdio i a la televisió.

Per cloure el volum, encara trobem un novè capítol que no es fixa en cap secció en concret, sinó que planteja la dificultat d'elaborar el col·loquial mediatitzat a partir de la modalitat nord-occidental a les sèries de ficció. L'autora, Mar Massanell, repassa extensament i completa les característiques morfològiques, fonètiques i sintàctiques d'aquesta varietat i valora el seu encaix en l'estàndard i en la normativa. A banda, comenta alguns exemples de produccions televisives en què la varietat nord-occidental té un pes important, com ara *Lo Cartanyà*. Les conclusions a què arriba són principalment que les dificultats per elaborar el col·loquial mediatitzat nord-occidental es deuen al grau menor de participació d'aquest dialecte en l'estàndard i de la manca de parlants d'aquesta varietat en antena.